
Προτάσεις που υποβλήθηκαν
στη δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση
του Υπουργείου Δικαιοσύνης για το σχέδιο νόμου με τίτλο:
*Παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής
Δικονομίας για την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση
της ποινικής δίκης – Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού
πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της
ενδοοικογενειακής βίας*

Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά της Βίας

27 – 28 Δεκεμβρίου 2023

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΣΚΟΠΟΣ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Για μια ακόμα φορά εκφράζουμε τη δυσαρέσκειά μας που μια τόσο σημαντική τροποποίηση Νόμου επιχειρείται να πραγματοποιηθεί χωρίς να προηγηθεί καμία διαβούλευση με τα ίδια τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας που, στη συντριπτική πλειονότητά τους, είναι γυναίκες και παιδιά αλλά ούτε και με τις εξειδικευμένες ΜΚΟ και τις Γυναικείες Οργανώσεις που προσπαθούν να τους παρέχουν υπηρεσίες προστασίας και υποστήριξης.

Με λύπη διαπιστώνουμε πως αγνοείται ή παραβλέπεται το σύνολο σχεδόν των Συστάσεων που περιλαμβάνει η «Έκθεση αξιολόγησης (βάσης) της GREVIO για τα νομοθετικά και άλλα μέτρα που θέτουν σε εφαρμογή τις διατάξεις της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης) – ΕΛΛΑΔΑ», η οποία δημοσιεύθηκε στον επίσημο ιστότοπο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης (<https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>) στις 14 Νοεμβρίου 2023 αλλά είχε τεθεί σε γνώση των Ελληνικών Αρχών από το καλοκαίρι του 2023.

Ζητάμε την έναρξη ευρείας διαβούλευσης πριν την ψήφιση του Σχεδίου Νόμου για την τροποποίηση του Ν.3500/2006, προκειμένου να εισαχθούν σε αυτόν κρίσιμες ρυθμίσεις που θα μπορούσαν πράγματι να εκσυγχρονίσουν το νομοθετικό πλαίσιο προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία και υποστήριξη θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και να προληφθεί η μελλοντική θυματοποίηση (από τον δράστη) αλλά και η δευτερογενής θυματοποίηση που σήμερα υφίστανται τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας από τις διαδικασίες και τον τρόπο λειτουργίας των Αρχών και Φορέων που είναι αρμόδιοι για την προστασία και υποστήριξή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ – ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ Ν.3500/2006

1. Ποινικοποίηση της Ψυχολογικής και Οικονομικής Βίας στο πλαίσιο της οικογένειας
2. Άρθρο 4. Σωματική και ψυχολογική βία σε βάρος ανηλίκων
3. Άρθρο 10. Παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης
4. Άρθρο 18. Περιοριστικοί όροι
5. Φορείς υποστήριξης θυμάτων (άρθρα 18, 21 και 23Α)
6. Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνου (άρθρο 23Α)
7. Έκθεση θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας σε κίνδυνο μέσω άσκησης γονεϊκών δικαιωμάτων από τον βίαιο γονέα.
8. Κατάργηση της Ποινικής Διαμεσολάβησης στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας και της ΥΑΣΔ σε αστικές υποθέσεις
9. Ποινική Διαμεσολάβηση και προστασία θυμάτων
10. Προγράμματα για δράστες ενδοοικογενειακής βίας
11. Αναδρομική επανεξέταση των υποθέσεων ανθρωποκτονίας γυναικών και παιδιών (Death Reviews)

Ποινικοποίηση της Ψυχολογικής και Οικονομικής Βίας στο πλαίσιο της οικογένειας

Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (Ν.4531/2018, άρθρο 3, παρ. β) «ο όρος «ενδοοικογενειακή βία» σημαίνει όλες τις πράξεις σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας οι οποίες συμβαίνουν εντός της οικογένειας ή οικογενειακής μονάδας ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, είτε ο δράστης διαμένει ή διέμενε στην ίδια κατοικία με το θύμα είτε όχι.»

Ο Ν.3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία δεν περιλαμβάνει καθόλου την οικονομική βία ενώ σε ότι αφορά την ψυχολογική βία περιλαμβάνει ελάχιστες μορφές της, δηλαδή μόνο πράξεις που συνιστούν προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας και κάποιες μορφές απειλής. Ωστόσο, η άσκηση ψυχολογικής και οικονομικής βίας είναι οι συνηθέστερες μορφές ενδοοικογενειακής βίας, έχουν πολύ σοβαρές συνέπειες στην ψυχολογική ακεραιότητα και την υγεία των θυμάτων αλλά και των παιδιών που εκτίθενται σε αυτές ως μάρτυρες, ενώ ορισμένες από μορφές ψυχολογικής βίας υποδεικνύουν την ύπαρξη υψηλού κινδύνου ακόμα και για τη ζωή θυμάτων που δεν έχουν ποτέ κακοποιηθεί σωματικά.

Απαιτείται, επομένως η εισαγωγή ειδικών προβλέψεων που θα ποινικοποιούν κάθε πράξη ψυχολογικής και οικονομικής βίας στο πλαίσιο της οικογένειας.

Ως ψυχολογική βία ορίζεται:

α) **κάθε πράξη λεκτικής βίας** ενός μέλους της οικογένειας προς ένα άλλο όπως όταν το προσβάλει, το βρίζει, το καταριέται, το αποκαλεί με υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς, το μειώνει, το εξευτελίζει, το περιφρονεί, το ταπεινώνει, το ντροπιάζει, το κατηγορεί συνεχώς και χωρίς κανένα λόγο, του ασκεί συνεχώς κριτική

β) **κάθε πράξη συναισθηματικού εκφοβισμού ή τρομοκράτησης** όπως όταν ο ένας γονιός χρησιμοποιεί τα παιδιά ως μέσο εκβιασμού ή εκφοβισμού (απειλές απαγωγής ή απώλειας της επιμέλειάς τους), απειλεί τη σωματική ακεραιότητα ή τη ζωή του θύματος, των παιδιών ή άλλων αγαπημένων προσώπων ή των κατοικίδιων, απειλεί ότι θα βλάψει τον εαυτό του ή θα αυτοκτονήσει, σπάει ή καταστρέφει αντικείμενα ή περιουσία του θύματος ή απειλεί ότι θα το κάνει, βασανίζει ή σκοτώνει το κατοικίδιο ζώο (του θύματος ή της οικογένειας),

γ) **κάθε πράξη με την οποία απομονώνει το θύμα** από το οικογενειακό ή φιλικό του περιβάλλον ή του απαγορεύει να εμπλακεί σε δραστηριότητες που το ευχαριστούν ή να λάβει οποιαδήποτε απόφαση χωρίς την άδειά του

δ) **κάθε πράξη με την οποία επιχειρεί να εδραιώσει δικαίωμα ελέγχου της ζωής** του θύματος, όπως όταν επιδεικνύει κτητική συμπεριφορά, κάνει εκρηκτικές σκηνές ζηλοτυπίας χωρίς την παραμικρή αφορμή, απαιτεί να λαμβάνει όλες τις αποφάσεις για όλα τα ζητήματα, ελέγχει συνέχεια που βρίσκεται και τι κάνει, ψάχνει τα πράγματά του, παρακολουθεί στενά τις επαφές, τα ρούχα και το μακιγιάζ, τις διαδρομές και το χρόνο μετακίνησης, τα έσοδα και τα έξοδα που κάνει, παρεμποδίζει σκόπιμα την κάλυψη βασικών αναγκών (στέρξη τροφής, νερού, ύπνου) ή αναγκών περιθαλψής.

ε) **κάθε πράξη** μη εμφανούς παρακολούθησης ή παρενόχλησης (stalking) όπως όταν παρακολουθεί το θύμα εν αγνοία του ή εγκαθιστά κρυφά κάμερες στο σπίτι παγιδεύει τις συσκευές του, υποκλέπτει κωδικούς ή εξαναγκάζει το θύμα να τους γνωστοποιήσει, διαδίδει ψευδείς, συκοφαντικές φήμες σε άτομα της οικογένειας ή του περιβάλλοντός του, παρενοχλεί το θύμα και/ή το απειλεί συστηματικά με διάφορους τρόπους (π.χ. κάνει “βουβά” τηλεφωνήματα, στέλνει πάρα πολλά και/ή απειλητικά μηνύματα, στέλνει ανεπιθύμητα δώρα ή αντικείμενα που εκπέμπουν απειλητικά μηνύματα κ.ά.)

Ως οικονομική βία ορίζεται

κάθε πράξη μέσω της οποίας ο δράστης επιχειρεί να μειώσει την οικονομική δυνατότητα του θύματος ή να αυξήσει την οικονομική του εξάρτηση από εκείνον, προκειμένου να δυσχεράνει ή να καταστήσει αδύνατη την απόδραση από την ενδοοικογενειακή βία. Ενδεικτικά αναφέρονται πράξεις όπως: δεν της επιτρέπει να εργαστεί ή να έχει πρόσβαση σε χρήματα και σε τραπεζικούς λογαριασμούς (δικούς της ή κοινούς), την εξαναγκάζει να του μεταβιβάσει την περιουσία της ή την διαχείριση της, οικειοποιείται το μισθό της ή οποιοδήποτε οικογενειακό επίδομα και/ή απέχει από την κάλυψη των αναγκών της οικογενειακής στέγης και των παιδιών ώστε να αναγκάζεται εκείνη να ξοδεύει όλα τα χρήματα που έχει ή εισπράττει από την εργασία της, ή της δίνει πολύ λίγα χρήματα και ελέγχει τι ξοδεύει και πού, ώστε να διασφαλίζει ότι δεν αποταμιεύει. Της αποκρύπτει πληροφορίες για το οικογενειακό ή για το δικό του εισόδημα και δημιουργεί χρέη στο όνομά της για την κάλυψη δικών του αναγκών ή των αναγκών των παιδιών και της οικογενειακής στέγης.

Σε μετανάστριες ή προσφύγισες, ο δράστης σκοπίμως παραλείπει να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για την απόκτηση νομιμοποιητικών εγγράφων που θα της παρέχουν πρόσβαση στην αγορά εργασίας ή σε επιδόματα.

Μετά τη διάσταση, αρκετοί δράστες ενδοοικογενειακής βίας, αιτούνται και λαμβάνουν παρανόμως επιδόματα (π.χ. επίδομα παιδιού ή στέγασης) και βοηθήματα (π.χ. market pass, power pass κ.α.),

αρνούνται να καταβάλλουν διατροφή ή την μειώνουν σε εξευτελιστικά ποσά μέσω διάφορων εκβιασμών, στερώντας ουσιαστικά τα προς το ζην από τα παιδιά τους, με μοναδικό στόχο της συνέχιση της κακοποίησης και του ελέγχου της ζωής του μη βίαιου γονιού που συνήθως είναι η μητέρα.

Επιπλέον επισημαίνεται πως αυτές οι δύο μορφές κακοποίησης στο πλαίσιο της οικογένειας, αποτελούν καθημερινή πρακτική των δραστών ενδοοικογενειακής βίας, η οποία προσβάλλει τα έννομα αγαθά τουλάχιστον της προσωπικής ελευθερίας, της τιμής, της ψυχικής και σωματικής υγείας και, σε ορισμένες περιπτώσεις, και της σωματικής ακεραιότητας και της ιδιοκτησίας. Η ψυχολογική και οικονομική βία δεν σταματούν ακόμα και όταν επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα, που είναι ο έλεγχος της ζωής του θύματος από τον δράστη, αλλά συνεχίζονται προκειμένου να διατηρηθεί αυτός. Επομένως το έννομο αγαθό βλάπτεται διαρκώς αφού η παράνομη κατάσταση διαρκεί συνήθως για αρκετά έτη ενώ οι δράστες, εμφανώς, δεν σκοπεύουν να προβούν αυτοβούλως σε ενέργειες για να αρθεί η παράνομη κατάσταση εκτός εάν αναγκαστούν εκ του νόμου. Βάσει αυτών των χαρακτηριστικών η ενδοοικογενειακή ψυχολογική βία και η οικονομική βία δεν αποτελούν απλώς αδίκημα, αλλά **διαρκές αδίκημα**.

ΑΡΘΡΟ 4. Σωματική και ψυχολογική βία σε βάρος ανηλίκων

Δεν είναι σαφής ο συλλογισμός που οδήγησε στην πρόσθεση της ψυχολογικής βίας (χωρίς μάλιστα να δίνεται κανένας ορισμός της)

Το πνεύμα του Άρ. 4 του Ν.3500/2006 ήταν η **απαγόρευση της σωματικής τιμωρίας ως μέσο σωφρονισμού των παιδιών** και, ως εκ τούτου, επιφέρει τις συνέπειες της κακής άσκησης της γονικής μέριμνας του άρθρου 1532 ΑΚ. Εάν η επιχειρούμενη διεύρυνση στοχεύει στην απαγόρευση κάθε μορφής ενδοοικογενειακής βίας, τότε οφείλει να συμπεριλάβει όλες τις μορφές ενδοοικογενειακής βίας αφού δείχνει άτοπο να περιλαμβάνεται η ψυχολογική και να παραλείπεται η σεξουαλική βία.

Επομένως, εάν θεωρείται αναγκαία η τροποποίηση του Άρθρου 4, προτείνεται η ακόλουθη διατύπωση :

«Άρθρο 4. Ενδοοικογενειακή βία σε βάρος ανηλίκων

Επί ασκήσεως οποιασδήποτε μορφής βίας από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας που τελείται κατά ανήλικου μέλους της οικογένειας ή ενώπιόν του, εφαρμόζεται το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα.»

Σε περίπτωση που διατηρηθεί ως έχει το άρθρο 4, **απαιτείται συγκεκριμένος, λεπτομερής ορισμός** της ψυχολογικής βίας κατά ανηλίκων.

Άρθρο 10. Παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης

Να προστεθούν παράγραφος 2 και 3 που θα προβλέπουν ποινές για τις ακόλουθες πολύ συνηθισμένες πρακτικές των δραστών ενδοοικογενειακής βίας

2. Ψευδείς μηνύσεις, εγκλήσεις ή παρελκυστικές, αβάσιμες αγωγές, ασφαλιστικά μέτρα ή άλλα ένδικα μέσα εναντίον του θύματος, μελών της οικογένειάς του ή μαρτύρων, που υποβάλλονται από τον ίδιο τον υπαίτιο ή άλλο άτομο που ενεργεί κατ' εντολή του, με στόχο την παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με....

Για τη διαπίστωση των ανωτέρω πράξεων αναζητούνται αυτεπαγγέλτως τα αντίστοιχα ποινικά μητρώα, δικαστικά πιστοποιητικά και κάθε σχετική καταγραφή στο πληροφοριακό σύστημα της ΕΛ.ΑΣ.

3. Εάν η πράξη των παραγράφων 1 και 2 αφορά τέκνο, κοινό, του θύματος ή του υπαιτίου, τιμωρείται με...

Άρθρο 18. Περιοριστικοί όροι

Στην παράγραφο 1 μετά τη φράση «...και κοινοποιείται αμελλητί στις διωκτικές αρχές» να προστεθεί η φράση «και στο θύμα, χωρίς να απαιτείται υποβολή αίτησης εκ μέρους του».

Φορείς υποστήριξης θυμάτων (άρθρα 18, 21 και 23Α)

Στα άρθρα 18 παρ.3 και 21 παρ 1 χρειάζεται να προστεθούν και οι εξειδικευμένες ΜΚΟ που παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης και προστασίας θυμάτων (ανήλικων και ενήλικων) ενδοοικογενειακής βίας

Το ίδιο πρέπει να ισχύει και για τους φορείς υποστήριξης θυμάτων που περιλαμβάνονται στο άρθρο 23^Α.

Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνου

Πρόσθεση Άρθρου 23Α με τίτλο: Ατομική αξιολόγηση των θυμάτων και διαχείριση του κινδύνου επανάληψης της βίας και δευτερογενούς θυματοποίησης

Με μεγάλη χαρά παρατηρούμε πως αυτό το άρθρο έχει λάβει υπόψη του την κατεπείγουσα σύσταση (παρ. 277 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>) της GREVIO για το άρθρο 51 (Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνου) της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

Ορθότερος τίτλος θα ήταν «εξατομικευμένη αξιολόγηση και διαχείριση του κινδύνου επανάληψης της βίας και μέτρα πρόληψης της δευτερογενούς θυματοποίησης» επειδή α) η δευτερογενής θυματοποίηση (από τις διαδικασίες) θα μειωθεί εάν επιτευχθεί η διατομεακή συνεργασία που διαφαίνεται να επιχειρείται και β) η εξατομικευμένη αξιολόγηση στοχεύει σε εκτίμηση της ευαλωτότητας του θύματος και των εξαρτημένων από αυτό μελών αλλά, κυρίως, της επικινδυνότητας του δράστη σε σχέση με το ιστορικό του, το δεδομένο χρονικό σημείο και την έως τότε διαμορφωμένη κατάσταση. Ως εκ τούτου, μεγάλο τμήμα της αξιολόγησης **μπορεί και πρέπει να βασίζεται σε αντικειμενικές πληροφορίες** που θα αντλούνται, μέσω αυτεπάγγελτης αναζήτησης, από τα πληροφοριακά συστήματα της ΕΛ.ΑΣ. και της Δικαιοσύνης. Επομένως, παρότι η συναίνεση του θύματος είναι επιθυμητή, τυχόν άρνησή του (από φόβο ή για άλλους λόγους που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του ή τη διαδικασία) δεν μπορεί να αποτελεί λόγο ματαίωσης της διεξαγωγής αξιολόγησης κινδύνου και της επιβολής μέτρων προστασίας. Κατά συνέπεια **προτείνεται η τροποποίηση των παραγράφων 2 και 5 ως εξής:**

«2. Η ατομική αξιολόγηση και διαχείριση του κινδύνου διενεργείται α) με τη συμμετοχή του θύματος και β) **μέσω αυτεπάγγελτης αναζήτησης διοικητικών δεδομένων** των πληροφοριακών συστημάτων της ΕΛ.ΑΣ. και της Δικαιοσύνης, λαμβάνοντας κυρίως υπόψη:...»

«5. Ο τελικός προσδιορισμός και η λήψη των κατάλληλων μέτρων προστασίας του θύματος γίνονται με τη σύμφωνη γνώμη του ή **αυτεπαγγέλτως**, σε περιπτώσεις όπου:

- α) το ενήλικο θύμα φοβάται να συναινέσει επειδή υπάρχει υψηλός κίνδυνος επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, εκφοβισμού και αντεκδίκησης και/ή απόλυτης οικονομικής εξάρτησης από τον δράστη για την διαβίωση της ίδιας και των παιδιών
- β) το θύμα δεν είναι σε θέση να συναινέσει λόγω ανηλικότητας, διανοητικής κατάστασης ή άλλης συνθήκης.»

Στους παράγοντες της παρ. 2 χρειάζεται να προστεθούν:

- α) το βιολογικό φύλο, η κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, η εργασιακή κατάσταση, η ύπαρξη εξαρτημένων από το θύμα μελών (π.χ. τέκνα) και η σχέση τους με τον δράστη
- β) απειλές για τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα άλλων ατόμων ιδίως των ανηλίκων, προηγούμενες καταγγελίες και/ή καταδίκες για ενδοοικογενειακή βία ή σεξουαλικά εγκλήματα (με το ίδιο ή διαφορετικά θύματα) ή για κακοποίηση κατοικίδιων ζώων, προηγούμενες παραβιάσεις περιοριστικών όρων, ασφαλιστικών μέτρων και δικαστικών αποφάσεων

Στην παρ. 3. **απαιτείται να απλοποιηθεί η διαδικασία προκειμένου να μειωθεί η δευτερογενής θυματοποίηση:**

- η αρχική αξιολόγηση κινδύνου πρέπει να διεξαχθεί άμεσα, και σε όλα τα θύματα, και όχι «όποτε κρίνεται αναγκαίο». Η επικαιροποίησή της πρέπει να προβλεφθεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα ή όταν ουσιαστικά μεταβάλλονται οι περιστάσεις
- η αίτηση από το θύμα είναι περιττή: το μόνο που χρειάζεται είναι ενημέρωση (προφορική και έντυπη) και έντυπο συγκατάθεσης κατόπιν ενημέρωσης
- χρειάζεται να αποφευχθεί η παραπομπή σε άλλο φορέα: θα πρέπει να διεξαχθεί η αξιολόγηση στον φορέα υποδοχής και, εάν αυτό είναι ανέφικτο, να διεξαχθεί τηλεφωνικά ή να προσέλθει η/ο επαγγελματίας που θα διεξάγει την αρχική αξιολόγηση

Στην παρ. 4. χρειάζεται να **προστεθούν ενέργειες για την επιτήρηση της ασφάλειας των θυμάτων**, και για αυτό προτείνονται οι ακόλουθες τροποποιήσεις:

«4. Στο πλαίσιο διαχείρισης του κινδύνου, για τον προσδιορισμό των κατάλληλων μέτρων για την προστασία του θύματος, η υπηρεσία υποδοχής ή η υπηρεσία που διεξήγαγε την αρχική αξιολόγηση κινδύνου συνεργάζεται με άλλες αρμόδιες, κατά περίπτωση, υπηρεσίες και αρχές και μπορεί να διαβιβάζει προς αυτές ή να λαμβάνει από αυτές τις αναγκαίες πληροφορίες, κατόπιν σύμφωνης γνώμης του θύματος. Η υπηρεσία που διεξάγει την αρχική αξιολόγηση κινδύνου ή εκείνη που αναλαμβάνει τον συντονισμό των αρμόδιων υπηρεσιών και αρχών προκειμένου να εφαρμοστούν αποτελεσματικά τα μέτρα προστασίας που λαμβάνονται κατά τα οριζόμενα στην παρ. 5, αναλαμβάνει και **την επιτήρηση της ασφάλειας** των προστατευόμενων ατόμων μέσω αμφίδρομης επικοινωνίας με το θύμα και με τις αρμόδιες Αρχές. Το θύμα ενημερώνεται άμεσα για τα στοιχεία επικοινωνίας της/του επαγγελματία που θα επιτηρεί την ασφάλειά του και τυχόν παραβίαση των μέτρων προστασίας.

Διεπιστημονική και Διατομεακή Συνεργασία για βελτίωση της προστασίας και υποστήριξης θυμάτων και μείωση της δευτερογενούς θυματοποίησης

Παρότι υπάρχουν ψήγματα που αφήνουν να διαφανεί πιθανή έναρξη διατομεακής συνεργασίας όλων των κατά περίπτωση συναρμόδιων υπηρεσιών για τον προσδιορισμό των απαραίτητων μέτρων προστασίας του θύματος η περιγραφή είναι πολύ ασαφής ενώ οι τυποποιημένες διαδικασίες, τα πρωτόκολλα και τα εργαλεία που απαιτούνται παραπέμπονται στην έκδοση της ΚΥΑ που προβλέπει η παράγραφος 6.

Προτείνουμε ευρεία και διαρκή διαβούλευση μέσω της σύστασης μιας **Ειδικής Επιτροπής ή Ομάδας Έργων** με αντικείμενο την αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου προστασίας και υποστήριξης θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, στη βάση των συστάσεων της GREVIO για την εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης (N.4531/2018).

- κατ' εφαρμογή των άρθρων 7 και 18 της Σύμβασης χρειάζεται να εκπροσωπούνται όλες οι αρμόδιες Αρχές και Υπηρεσίες και όλοι οι φορείς που παρέχουν υπηρεσίες προστασίας και/ή υποστήριξης σε θύματα ενδοοικογενειακής βίας, συμπεριλαμβανομένων των εξειδικευμένων ΜΚΟ και Γυναικείων Οργανώσεων.

- θα συνεδριάζει ανά 15νθήμερο και θα υποβάλλει ανά τρίμηνο τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της, των οποίων η υλοποίηση θα θεωρείται δεσμευτική.

Ιδανικά, προτείνεται η δημιουργία και πιλοτική λειτουργία **Κέντρου Οικογενειακής Δικαιοσύνης** (Family Justice Center), όπου σχεδόν όλες οι υπηρεσίες θα παρέχονται κάτω από την ίδια στέγη.

Ακολουθούν μεταφρασμένες οι συστάσεις της GREVIO για το άρθρο 51 (παρ. 277 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>)

Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνου (άρθρο 51)

Η GREVIO καλεί τις Ελληνικές Αρχές να διασφαλίσουν ότι: (παράγραφος 277)

- α. οι συστηματικές, ευαίσθητες ως προς το φύλο αξιολογήσεις κινδύνου και η διαχείριση της ασφάλειας θα γίνουν τυποποιημένες διαδικασίες σε όλες τις περιπτώσεις βίας κατά των γυναικών που καλύπτονται από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης,
- β. οι αξιολογήσεις κινδύνου επαναλαμβάνονται σε όλα τα σχετικά στάδια της ποινικής διαδικασίας,
- γ. οι αξιολογήσεις κινδύνου βασίζονται σε μια αποτελεσματική πολύ-υπηρεσιακή προσέγγιση, με τη συμμετοχή εξειδικευμένων υπηρεσιών και ΜΚΟ, προκειμένου να μετριαστούν οι κίνδυνοι για την ασφάλεια των θυμάτων.

Η GREVIO ενθαρρύνει έντονα τις Ελληνικές Αρχές να εισαγάγουν ένα σύστημα αναδρομικής επανεξέτασης των υποθέσεων δολοφονιών γυναικών εξαιτίας του φύλου τους και να αξιολογήσουν κατά πόσον κενά στη θεσμική ή/και δικαστική ανταπόκριση συνέβαλαν στη μοιραία έκβαση, με στόχο να προληφθούν στο μέλλον και να καταστούν υπόλογοι, τόσο οι δράστες όσο και οι θεσμοί που έρχονται σε επαφή με τα θύματα και τους δράστες. (παράγραφος 278)

Οι προτάσεις του ΕΔκΒ για τη 2η σύσταση (παρ. 278) αναρτώνται σε σχόλιο με τίτλο: Αναδρομική επανεξέταση των υποθέσεων ανθρωποκτονίας γυναικών και παιδιών

Έκθεση θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας σε κίνδυνο μέσω άσκησης γονεϊκών δικαιωμάτων από τον βίαιο γονέα.

Η μεγαλύτερη ανησυχία της GREVIO (σελ 45-49, παρ. 188-202 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>) αφορά στο γεγονός ότι από το 2018 **δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή το άρθρο 31** (Επιμέλεια, δικαιώματα επίσκεψης και ασφάλεια) της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης ενώ επιπλέον, **μετά την ψήφιση του Ν.4800/2021**, μητέρες και παιδιά **έχουν εγκλωβιστεί ακόμη περισσότερο στην ενδοοικογενειακή βία**, καθώς το νέο Οικογενειακό Δίκαιο παρέχει στους δράστες ενδοοικογενειακής βίας απρόσκοπτη πρόσβαση στα θύματά τους και ανεμπόδιστο έλεγχο των ζώων τους.

Η GREVIO «ανησυχεί βαθύτατα για το γεγονός ότι η νέα νομοθεσία δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για να διασφαλίσει ότι τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό των δικαιωμάτων επιμέλειας και επίσκεψης, όπως απαιτείται από το άρθρο 31 παράγραφος 1 της σύμβασης.» (παρ. 188)

Επισημαίνει (παρ. 190) πως «**η απαίτηση συμμετοχής σε διαμεσολάβηση πριν από την έναρξη αστικής διαδικασίας** περιλαμβάνει μόνο μια γενική εξαίρεση για τις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας.» καθώς και τις **ελλείψεις στις προϋποθέσεις που θέτει για τον περιορισμό γονεϊκών δικαιωμάτων** αφού «λαμβάνοντας υπόψη μόνο τις οριστικές ποινικές καταδίκες, το αστικό δίκαιο δεν περιλαμβάνει ρητά τις περιπτώσεις στις οποίες εκκρεμεί ποινική διαδικασία ή στις οποίες ο δράστης υπόκειται στην διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης που προβλέπεται στο νόμο για την ενδοοικογενειακή βία. Επιπλέον, δεν είναι σαφές εάν οι περιπτώσεις βίας που στρέφονται μόνο κατά της μητέρας περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του κανόνα που θεσπίζεται στο άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα.»

Διαπιστώνει (παρ. 191) **ελλείψεις στην εκπαίδευση των δικαστών οικογενειακού δικαίου** που θα τους επιτρέψει να κατανοούν ότι η βία κατά της μητέρας θέτει σε κίνδυνο το συμφέρον του παιδιού, ότι κοινή γονική μέριμνα μπορεί να είναι ένα μέσο για τον δράστη ενδοοικογενειακής βίας να συνεχίσει να διατηρεί τον έλεγχο και την κυριαρχία επί της μητέρας και των παιδιών της και ότι η βία μεταξύ ερωτικών συντρόφων πρέπει συνεπώς να αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για τον καθορισμό της επιμέλειας των παιδιών και άλλων γονικών δικαιωμάτων. Τονίζει την **έλλειψη δεδομένων σχετικά με τις αποφάσεις που αφορούν την επιμέλεια και τα δικαιώματα επίσκεψης στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας** και αναφέρεται σε αποφάσεις υποθέσεων με τις οποίες βίαιοι σύζυγοι απέκτησαν κοινή επιμέλεια, επισκέψεις χωρίς επίβλεψη ή άλλα γονικά δικαιώματα, ακόμη και όταν υπήρχε καταδικαστική απόφαση ή άλλα μέτρα, όπως εντολές προστασίας ή υποχρεωτικά προγράμματα θεραπείας. Και καταλήγει πως «**Η GREVIO αντιλαμβάνεται ότι το δικαίωμα του πατέρα να βλέπει το παιδί του φαίνεται να θεωρείται από ένα σημαντικό μέρος του δικαστικού σώματος ότι υπερισχύει του δικαιώματος στην ασφάλεια των γυναικών και των παιδιών.**»

«Η GREVIO (παρ. 192) θεωρεί ότι οι δικαστικές αποφάσεις για επισκέψεις χωρίς επίβλεψη και για κοινή επιμέλεια χωρίς να λαμβάνεται επαρκώς υπόψη το υπόβαθρο της ενδοοικογενειακής βίας **δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του άρθρου 31 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.** Υπενθυμίζει ότι τα περιστατικά βίας του ενός γονέα κατά του άλλου έχουν **σοβαρές επιπτώσεις στα παιδιά.** Η έκθεση σε τέτοια βία γεννά φόβο, προκαλεί τραύματα, επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξη των

παιδιών και αναγνωρίζεται ως μορφή ψυχολογικής βίας (από την Επιτροπή για τα δικαιώματα του παιδιού των Ηνωμένων Εθνών, Γενικό σχόλιο αριθ. 13, που εγκρίθηκε στις 18 Απριλίου 2011, παράγραφος 21ε, CRC/C/GC/13). Η GREVIO επισημαίνει, συνεπώς, την **ανάγκη κατάλληλης κατάρτισης των αρμόδιων δικαστών και επαγγελματιών** με σκοπό την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με τις βλαβερές συνέπειες που έχει για τα παιδιά η έκθεση στη βία, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της επιμέλειας και των δικαιωμάτων επίσκεψης.

Η GREVIO ανησυχεί ιδιαίτερα (παρ. 193) όταν μαθαίνει ότι, μετά τις τροποποιήσεις της νομοθεσίας για την κοινή επιμέλεια, το **Υπουργείο Παιδείας** εξέδωσε διαταγή που θεσπίζει **νέες απαιτήσεις για την εγγραφή μαθητών στα σχολεία**. Κατά συνέπεια, μια μητέρα θύμα βίας μπορεί να εγγράψει το παιδί της σε διαφορετικό σχολείο μόνο με τη συγκατάθεση του πατέρα ή με δικαστική απόφαση, ακόμη και αν η μητέρα και το παιδί έχουν μετακομίσει για να αποφύγουν τη βία, για παράδειγμα σε καταφύγιο μακριά από το σπίτι τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, τα παιδιά μπορεί να χάσουν μεγάλο μέρος της σχολικής χρονιάς μέχρι να ληφθεί η δικαστική άδεια. Επιπλέον, το να πρέπει να ζητείται δικαστική απόφαση σε τέτοιες περιπτώσεις μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλεια των καταφυγίων, των οποίων η διεύθυνση είναι πιθανό να κοινοποιηθεί στον δράστη. Για τους ίδιους λόγους, οι γυναίκες που επιθυμούν να μετακομίσουν, έστω και προσωρινά, σε άλλη περιοχή με τα παιδιά τους για να αποφύγουν τη βία ή για οικονομικούς λόγους μπορούν επίσης να εμποδιστούν να το πράξουν. Επιπλέον, **το να πρέπει να προβούν σε δικαστικές διαδικασίες για οποιαδήποτε απόφαση** σχετικά με την επιμέλεια των παιδιών αποτελεί επίσης σημαντική οικονομική επιβάρυνση για τις γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, οι οποίες μπορεί να βρίσκονται ήδη σε επισφαλή οικονομική κατάσταση λόγω της βίας. Συνεπώς, η GREVIO ανησυχεί **σοβαρά ότι η νέα νομοθεσία μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά για τις γυναίκες που επιθυμούν να εγκαταλείψουν μια βίαιη σχέση**.

Ανησυχίες για την χρήση σε δικαστικό πλαίσιο όρων που παραπέμπουν στο εννοιολογικό κατασκεύασμα «γονεϊκή Αποξένωση»

Επιπλέον, η GREVIO έχει εντοπίσει σημαντικό αριθμό υποθέσεων που σχετίζονται με την επιμέλεια όπου **οι ισχυρισμοί των θυμάτων για κακοποίηση από τους συντρόφους τους απορρίφθηκαν για τόσο αμφίβλους λόγους όπως το "σύνδρομο γονικής αποξένωσης" ή συναφείς έννοιες**. Οι πληροφορίες που έλαβε η GREVIO από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και μέλη του δικαστικού σώματος επιβεβαίωσαν ότι οι δικαστές δεν απαγορεύουν με συνέπεια τη χρήση αυτού του είδους αμυντικού επιχειρήματος. Η Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία έχει επίσης υπερασπιστεί τη "γονική αποξένωση" ως σύνδρομο. (παρ. 194)

Η GREVIO θεωρεί εξαιρετικά ανησυχητικό το γεγονός ότι **οι Ελληνικές Αρχές μπορεί να δίνουν νομιμοποίηση στην αμφίβολη έννοια της "γονεϊκής αποξένωσης" ως μορφή ενδοοικογενειακής βίας**. Σημειώνει με ανησυχία ότι η αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου για τις σχέσεις γονέα-παιδιού (ο μετέπειτα νόμος 4800/2021) **περιλάμβανε ρητή αναφορά στη "γονεϊκή αποξένωση"** ως ένα φαινόμενο που πρέπει να αποφευχθεί με την **επιβολή** στον γονέα με τον οποίο ζει το παιδί της **υποχρέωσης να διευκολύνει τη σχέση με τον άλλο γονέα**. Αν και η ρητή αναφορά στη "γονική αποξένωση" αφαιρέθηκε από το τελικό κείμενο του νόμου, η GREVIO **ανησυχεί ότι η νέα νομοθεσία μπορεί να ενισχύσει την επίμονη παραδοχή μεταξύ των μελών της δικαιοσύνης ότι τα παιδιά που**

εκφράζουν φόβο για τον πατέρα τους επειδή έχουν γίνει μάρτυρες της κακοποίησης της μητέρας τους, έχουν χειραγωγηθεί. Μπορεί επίσης να **εμποδίσει το καθήκον των δικαστών** να ελέγχουν για ύπαρξη ενδοοικογενειακής βίας και να διενεργούν αξιολογήσεις κινδύνου στο πλαίσιο του προσδιορισμού του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. (παρ. 195)

Επιπλέον, **ο νόμος 4800/2021 θεωρεί τις καλές σχέσεις μεταξύ του παιδιού και του ενός γονέα ως υποχρέωση του άλλου γονέα.** Κατά συνέπεια, το άρθρο 1511 του Αστικού Κώδικα περιλαμβάνει ρητά, ως κριτήριο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση του συμφέροντος του παιδιού, την ικανότητα κάθε γονέα να διασφαλίζει τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του άλλου γονέα όσον αφορά τις σχέσεις με το παιδί. Το άρθρο 1532 περιλαμβάνει επίσης τη "διάρρηξη της συναισθηματικής σχέσης του παιδιού με τον άλλο γονέα" **ως λόγο αφαίρεσης των γονικών δικαιωμάτων**, συμπεριλαμβανομένου του μη βίαιου γονέα. Η GREVIO σημειώνει ότι η γενική διατύπωση των εφαρμοστέων νομικών διατάξεων και η απουσία ρητής αναφοράς σε καταστάσεις ενδοοικογενειακής βίας **παρέχει πρόσφορο έδαφος για προβληματικές δικαστικές πρακτικές που βασίζονται στη χρήση του "συνδρόμου γονικής αποξένωσης"**. Στο πλαίσιο αυτό, η GREVIO πληροφορήθηκε με απογοήτευση την ύπαρξη δημόσια υποστηριζόμενης κατάρτισης δικαστών που καλύπτει το "σύνδρομο γονικής αποξένωσης" και παρόμοιες έννοιες. (παρ. 196)

Η GREVIO θεωρεί ότι η υποστήριξη της χρήσης της έννοιας της "γονεϊκής αποξένωσης" και συναφών εννοιών **ενέχει τον κίνδυνο να επιτρέψει να μην ανιχνεύεται η βία κατά των γυναικών και των παιδιών τους και/ή να απορρίπτεται.** Ως εκ τούτου, θεωρεί εξαιρετικά σημαντικό να **ευαισθητοποιηθούν οι αρμόδιοι επαγγελματίες** ότι η υποχρέωση που προβλέπεται στο άρθρο 31, παράγραφος 2, της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης απορρέει από το γεγονός ότι **για πολλές γυναίκες θύματα βίας και τα παιδιά τους, η συμμόρφωση με τις διαταγές επικοινωνίας μπορεί να αποτελέσει σοβαρό κίνδυνο για την ασφάλεια**, διότι συχνά σημαίνει συνάντηση με τον δράστη πρόσωπο με πρόσωπο, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρά περιστατικά βίας, συμπεριλαμβανομένης της δολοφονίας της γυναίκας ή/και των παιδιών. Στο πλαίσιο αυτό, η GREVIO υπενθυμίζει ότι **ο χωρισμός από τον θύτη είναι συχνά η στιγμή κατά την οποία τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο** περαιτέρω βίας ή θανάτου. Συνεπώς, **κατάλληλες αξιολογήσεις κινδύνου** πρέπει να αποτελούν **αναπόσπαστο μέρος της λήψης αποφάσεων σχετικά με την επιμέλεια και τα δικαιώματα επίσκεψης**, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται είναι προς το συμφέρον του παιδιού και ότι η ασφάλεια της μητέρας και του παιδιού είναι εγγυημένη. (παρ. 197)

Ως εκ τούτου, ενώ υποστηρίζει πλήρως το δικαίωμα των παιδιών να διατηρούν δεσμούς και με τους δύο γονείς τους, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 9, παράγραφος 3, της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η GREVIO **τονίζει ότι η έκθεση στη βία**, είτε ως θύμα είτε ως μάρτυρας, **απαιτεί εξαιρέσεις για το συμφέρον του παιδιού.** Επαναλαμβάνει ότι σε κάθε απόφαση σχετικά με την επιμέλεια και τα δικαιώματα επίσκεψης, **η ασφάλεια των παιδιών και της μητέρας τους πρέπει να είναι πρωταρχικής σημασίας.** (παρ. 198)

Η GREVIO ενημερώθηκε ότι ακόμη και αν τα γονικά δικαιώματα περιορίζονται λόγω ενδοοικογενειακής βίας, συνήθως χορηγούνται **δικαιώματα εποπτευόμενων επισκέψεων.** Ωστόσο, ανησυχεί για την **έλλειψη οποιασδήποτε κοινωνικής υπηρεσίας** για την οικογένεια ή **τυποποιημένης διαδικασίας** για

την διαχείριση και την παρακολούθηση της άσκησης των εποπτευόμενων επισκέψεων και την εγγύηση της ασφάλειας τόσο της μητέρας όσο και του παιδιού. (παρ. 199)

Και καταλήγει στις ακόλουθες κατεπείγουσες συστάσεις (παρ. 200-202 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>):

Επιμέλεια, δικαιώματα επίσκεψης και ασφάλεια (άρθρο 31)

Η GREVIO καλεί τις Ελληνικές Αρχές να λάβουν όλα τα αναγκαία πρακτικά και νομοθετικά μέτρα για: (παράγραφος 200)

- α. να βασίσουν τις πολιτικές και τις πρακτικές τους στην αναγνώριση ότι, σε ένα πλαίσιο ενδοοικογενειακής βίας, η κοινή γονική μέριμνα μπορεί να αποτελεί για τον δράστη το μέσο για να συνεχίσει να διατηρεί τον έλεγχο και την κυριαρχία επί της μητέρας και των παιδιών της και (για να συνεχίσει) να ασκεί βία εναντίον τους,
- β. να διασφαλίσουν ότι τα δικαστήρια υποχρεούνται να εξετάζουν όλα τα ζητήματα που αφορούν τη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία όταν λαμβάνουν οποιαδήποτε απόφαση σχετικά με την επιμέλεια και τα δικαιώματα επίσκεψης,
- γ. να ενσωματώνουν διαδικασίες αξιολόγησης και διαχείρισης κινδύνου για τον καθορισμό της επιμέλειας και των δικαιωμάτων επίσκεψης και να περιορίζουν τα δικαιώματα αυτά όταν αυτό είναι απαραίτητο για να εγδυθούν την ασφάλεια της μητέρας και του παιδιού,
- δ. να τερματιστεί η πρακτική της αφαίρεσης των παιδιών από μη βίαιους γονείς ή του περιορισμού των γονεϊκών τους δικαιωμάτων με την αιτιολογία του "συνδρόμου γονεϊκής αποξένωσης" ή συναφών εννοιών,
- ε. να αρθούν τα εμπόδια που εμποδίζουν τις γυναίκες θύματα και τα παιδιά τους να διαφύγουν από τη βία.

Επιπλέον, η GREVIO καλεί τις Ελληνικές Αρχές να διασφαλίσουν την παροχή κατάλληλης κατάρτισης και κατευθυντήριων γραμμών με στόχο την ευαισθητοποίηση των δικαστών και άλλων αρμόδιων επαγγελματιών σχετικά με τις βλαβερές συνέπειες της βίας στα παιδιά που εκτίθενται σε αυτήν και πώς τα καθιστά θύματα από μόνα τους, καθώς και σχετικά με την έλλειψη επιστημονικής βάσης για το "σύνδρομο γονεϊκής αποξένωσης" και παρόμοιες έννοιες, και την εξοικειώσή τους με τις απαιτήσεις των διατάξεων της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης σχετικά με την επιμέλεια και τα δικαιώματα επίσκεψης. (παράγραφος 201)

Η GREVIO ενθαρρύνει έντονα τις Ελληνικές Αρχές να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις της τρέχουσας δικαστικής πρακτικής λήψης αποφάσεων σχετικά με την επιμέλεια και τα δικαιώματα επίσκεψης στην ασφάλεια των γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και των παιδιών τους, συμπεριλαμβανομένων των συνδέσεων με τις έμφυλες δολοφονίες γυναικών και των παιδιών τους, να αναλύσουν τη σχετική νομολογία και να συλλέξουν δεδομένα σχετικά με τη χρήση που κάνουν οι δικαστές για τον περιορισμό ή την αφαίρεση των γονικών δικαιωμάτων ή των δικαιωμάτων επίσκεψης στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας. (παράγραφος 202)

Κατάργηση της Ποινικής Διαμεσολάβησης στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας (Κεφάλαιο Δ΄ του Ν. 3500/2006)

Προτείνεται να καταργηθεί η Ποινική Διαμεσολάβηση από τον Ν.3500/2006 επειδή:

- όλες οι διαδικασίες αποκαταστατικής δικαιοσύνης προϋποθέτουν **ισορροπία ισχύος των δύο εμπλεκόμενων μερών**: αντίθετα, στην ενδοοικογενειακή βία παρατηρείται έντονη ανισορροπία ισχύος μεταξύ δράστη-θύματος. Αυτό μπορεί όχι μόνο να οδηγήσει το θύμα να αποδεχτεί την έναρξη ποινικής διαμεσολάβησης (από φόβο για τυχόν αντίποινα ή για την υλοποίηση απειλών και εκβιασμών που σχετίζονται με την ευημερία και την επιμέλεια κοινών τέκνων) αλλά και να το εκθέσει σε ακόμα μεγαλύτερο κίνδυνο από αυτόν στον οποίο ήδη βρίσκεται –ιδιαίτερα όταν δεν υπάρχει καμία εποπτεία της τήρησης των όρων ποινικής διαμεσολάβησης και καμία κύρωση για τις παραβιάσεις τους. Επιπλέον αυτή η πρακτική εκπέμπει ξεκάθαρα το μήνυμα προς δράστες και θύματα πως πρόκειται για μία διαδικασία που στοχεύει να μην καταστεί ο δράστης υπόλογος για τις πράξεις του ενώ ταυτόχρονα απαλλάσσει το δικαστικό σύστημα από υποθέσεις που δεν θεωρεί «πραγματικά» εγκλήματα αλλά «οικογενειακή» υπόθεση ή διένεξη.
- η ενδοοικογενειακή βία είναι παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. **Δεν είναι προσωπική διένεξη** που μπορεί να διευθετηθεί με την παρέμβαση ενός αμερόληπτου τρίτου ατόμου (εισαγγελέα σύμφωνα με τον Ν.3500/2006, αστυνομικού σύμφωνα με την πράξη)
 - ο η κακοποίηση είναι συνειδητή επιλογή του δράστη η οποία μάλιστα έχει τα χαρακτηριστικά διαρκούς εγκλήματος
 - ο επιζώσα ΔΕΝ είναι συνυπεύθυνη με το δράστη για την κακοποίηση που υφίσταται

Επιπρόσθετα, ο τρόπος με τον οποίο υλοποιείται η διαδικασία διερεύνησης της έναρξης ποινικής διαμεσολάβησης μέχρι σήμερα, ασκεί πιέσεις στο θύμα να την αποδεχτεί **καθιστώντας την πολλές φορές υποχρεωτική**, γεγονός που **παραβιάζει το Άρθρο 48, παρ. 1 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης**. Με άλλα λόγια όταν ο/η Εισαγγελέας ή η Αστυνομία καλεί, προτρέπει ή πιέζει το θύμα να αποδεχτεί την έναρξη της Ποινικής Διαμεσολάβησης, πολλά θύματα θεωρούν ότι δεν μπορούν να απαντήσουν αρνητικά, ιδιαίτερα εάν δεν έχουν εκ των προτέρων ενημερωθεί αναλυτικά για τη διαδικασία, τους πιθανούς όρους καθώς και τη δυνατότητά τους να αρνηθούν. Πολλές φορές καλούνται στο Α.Τ. ταυτόχρονα με τον δράστη ή «σύρονται» εκβιαζόμενες ή απειλούμενες από αυτόν να δηλώσουν την βούληση υπαγωγής της υπόθεσης σε Ποινική Διαμεσολάβηση, χωρίς κανείς να ενδιαφέρεται να διερευνήσει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες προσέρχονται. Σημειώνεται δε ότι οι επιζώσες ενδοοικογενειακής βίας που αποδέχονται την έναρξη ποινικής διαμεσολάβησης χωρίς να διαθέτουν νομική εκπροσώπηση **δεν λαμβάνουν καμία έγγραφη** ή, έστω προφορική, **ενημέρωση** για τους ακριβείς όρους που έχουν τεθεί, για τα χρονικά διαστήματα, ή για τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβούν για να ενημερωθεί Εισαγγελέας ποινικής δίωξης για την παραβίαση των όρων ή για την έκθεση των ίδιων και των παιδιών τους σε κίνδυνο.

Κατάργηση της ΥΑΣΔ σε αστικές υποθέσεις, όταν μεταξύ των δύο μερών υπάρχει ή είχε υπάρξει ενδοοικογενειακή βία

Λαμβάνοντας υπόψη:

- το Άρ. 48, παρ. 1 του Ν.4531/2018 με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση Κων/πολης), με την οποία η χώρα μας οφείλει να «απαγορεύσει τις υποχρεωτικές εναλλακτικές διαδικασίες επίλυσης των διαφορών» μεταξύ δράστη-θύματος για «όλες τις μορφές βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης»
- το Άρ. 31 της Σύμβασης της Κων/πολης (Ν.4531/2018), με την οποία η χώρα μας οφείλει να διασφαλίζει «ότι κατά τον καθορισμό της επιμέλειας και των δικαιωμάτων επίσκεψης των παιδιών, θα λαμβάνονται υπόψη τα περιστατικά βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης» (παρ. 1) και «ότι η άσκηση οποιωνδήποτε δικαιωμάτων επίσκεψης ή επιμέλειας δεν θίγει τα δικαιώματα και την ασφάλεια του θύματος ή των παιδιών» (παρ. 2)
- το Άρ. 1514 Α.Κ., παρ. 2 (όπως τροποποιήθηκε από το Άρ. 8 του Ν.4800/2021), με βάση το οποίο εξαιρούνται της διαμεσολάβησης οι περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας

συνάγεται πως μια μητέρα, θύμα ενδοοικογενειακής βίας από τον πατέρα των παιδιών της, η οποία καταθέτει Αγωγή για ζητήματα γονικής μέριμνας, επιμέλειας, και/ή διατροφής παιδιών, **ΔΕΝ είναι υποχρεωμένη να παραστεί σε ΥΑΣΔ**, μαζί με τον δράστη ενδοοικογενειακής βίας.

Εντούτοις δεν έχει πουθενά καθοριστεί **τι είδους έγγραφο πρέπει να κατατεθεί, αντί του πρακτικού ΥΑΣΔ**, προκειμένου να μην κηρυχθεί απαράδεκτη η Αγωγή της και, για αυτό, **όλα τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας ΥΠΟΧΡΕΩΝΟΝΤΑΙ να συμμετέχουν** σε τουλάχιστον μία συνεδρία (ΥΑΣΔ) μαζί με τον δράστη, **γεγονός που παραβιάζει το άρθρο 48 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης**.

Η GREVIO, διατυπώνει επίσης τις ανησυχίες της για τον τρόπο με τον οποίο υλοποιούνται τόσο η ποινική διαμεσολάβηση όσο και η ΥΑΣΔ στις υποθέσεις Οικογενειακού Δικαίου μεταξύ δράστη-θύματος, διατυπώνει μια επείγουσα σύσταση (παρ. 248 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>) προς τις Ελληνικές Αρχές:

Απαγόρευση των υποχρεωτικών εναλλακτικών διαδικασιών επίλυσης της διαφοράς ή επιβολής ποινής (άρθρο 48)

Η GREVIO ενθαρρύνει έντονα τις Ελληνικές Αρχές να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η χρήση της διαμεσολάβησης σε περιπτώσεις βίας κατά των γυναικών βασίζεται στον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων, των αναγκών και της ασφάλειας των θυμάτων. Ειδικότερα, η διαμεσολάβηση θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο με γυναίκες θύματα βίας που είναι σε θέση να αποφασίσουν ελεύθερα αν θα δεχθούν ή θα αρνηθούν τη διαδικασία. Οι Ελληνικές Αρχές θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι αστυνομικοί, οι εισαγγελείς, οι διαμεσολαβητές/-βήτριες και όλα τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης λαμβάνουν ειδικές κατευθυντήριες γραμμές και εκπαίδευση που εστιάζουν στην έμφυλη δυναμική της ενδοοικογενειακής βίας και στον αντίκτυπό της στην ικανότητα των θυμάτων να εισέλθουν σε μια διαδικασία διαμεσολάβησης επί ίσοις όροις με τον δράστη. (παράγραφος 248)

Ποινική Διαμεσολάβηση και προστασία θυμάτων

Εφόσον διατηρηθεί στον Ν.3500/2006, προτείνονται οι παρακάτω βελτιώσεις με στόχο την παροχή προστασίας στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας και στα παιδιά-μάρτυρες

Άρθρο 11. Προϋποθέσεις

Όλες οι υποσχέσεις που δίνει ο δράστης προκειμένου να υπαχθεί η υπόθεση σε ποινική διαμεσολάβηση (**Άρθρο 11, παρ 2, α-δ**) να περιλαμβάνονται στην έκθεση της παρ. α που συντάσσεται κατά τα άρθρα 148 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας **και να παρέχεται αντίγραφο στο θύμα** (χωρίς να απαιτείται να το ζητήσει). Επιπλέον:

- να θεωρούνται ότι έχουν την ισχύ περιοριστικών όρων και επομένως η παραβίασή τους, εκτός από τη διακοπή της ποινικής διαμεσολάβησης να επιφέρει ποινή αντίστοιχη με αυτή που επιφέρει η παραβίαση των περιοριστικών όρων του άρθρου 18 του Ν.3500/2006.
- το θύμα, μαζί με το αντίγραφο της έκθεσης, που θα πρέπει να λαμβάνει προκειμένου να γνωρίζει τους όρους που οφείλει να τηρεί ο δράστης, πρέπει να πληροφορείται και για τον **τρόπο με τον οποίο πρέπει να ενημερώσει για τυχόν παραβίασή τους**, ο οποίος θα πρέπει να είναι **άμεσος, ανέξοδος και εύκολος** (ιδανικά, τηλεφωνικά ή με την αποστολή e-mail ή μέσω καταγραφής της παραβίασης σε πλατφόρμα που θα δημιουργηθεί ειδικά για αυτό τον σκοπό).

Στο σημείο **δ) του άρθρου 11, παρ 2** «να προβεί σε κάθε άλλη ενέργεια αποκατάστασης ή μεταμέλειας που προτείνει το θύμα» να προστεθούν τα ακόλουθα:

«Μεταξύ των προτάσεων του θύματος μπορεί να περιλαμβάνονται και **περιοριστικοί όροι** όπως αυτοί που προβλέπει το **άρθρο 18 του Ν.3500/2006** ή όπως αυτοί που προβλέπει το **άρθρο 99 Π.Κ.**

Όταν υπάρχουν **κοινά τέκνα, απαραίτητη προϋπόθεση για την εκκίνηση ποινικής διαμεσολάβησης** είναι να περιλαμβάνει η Έκθεση **μέτρα ρύθμισης της κατάστασης** σχετικά με την επιμέλεια και τόπο διαμονής των παιδιών, την επικοινωνία τους με τον γονέα στον οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος σε συνθήκες ασφάλειας (για τα παιδιά και τον μη βίαιο γονέα) ή τη διακοπή της για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα καθώς και τις υποχρεώσεις διατροφής του άλλου γονέα.»

Άρθρο 12. Διαδικασία

Στην παράγραφο 5 αναφέρεται: «Αν η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει ή δεν επέλθει συμφωνία ως προς τους όρους της περίπτωσης α΄ της παραγράφου 2 του άρθρου 11, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παθόντος είναι θετική, ο εισαγγελέας με διάταξή του θέτει τη δικογραφία σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας. Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή.»

Με βάση αυτά που προτείναμε παραπάνω για το άρθρο 11, **η συμφωνία θα πρέπει να επέλθει για όλους τους όρους των περιπτώσεων α΄ - δ΄ της παραγράφου 2 του άρθρου 11** και όχι μόνο ως προς τους όρους της περίπτωσης α΄

Επιπλέον, προτείνουμε να αφαιρεθεί η φράση «Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή» ή να συμπληρωθεί ως εξής «Κατά της διατάξεως αυτής **δεν χωρεί προσφυγή, εκτός από την περίπτωση**

που το θύμα εκβιάστηκε, απειλήθηκε ή με άλλο τρόπο πειθαναγκάστηκε να συναινέσει στην έναρξη της ποινικής διαμεσολάβησης παρά την αντίθετη βούλησή του.»

Επιπλέον, για την προστασία των θυμάτων, απαιτείται να προστεθεί στο Κεφάλαιο Δ΄ του Ν. 3500/2006 και στο άρθρο 23Α:

- διαδικασία **αξιολόγησης κινδύνου ΠΡΙΝ από την διερεύνηση** της δυνατότητας έναρξης ποινικής διαμεσολάβησης. Σε περιπτώσεις υψηλού κινδύνου **να αποκλείεται η ποινική διαμεσολάβηση** και/ή να επιβάλλονται αυστηροί περιοριστικοί όροι, οι οποίοι μπορεί να περιλαμβάνουν και ηλεκτρονική επιτήρηση του δράστη
- αυστηρή **τήρηση της διαδικασίας που περιγράφεται** στα άρθρα 11 και 12 του Ν.3500/2006 για τη διερεύνηση της έναρξης ποινικής διαμεσολάβησης προκειμένου να διασφαλίζεται πως θύμα και δράστης **δεν καλούνται στο Α.Τ. κατά τον ίδιο χρόνο** (κατά παράβαση του άρθρου 12, παρ. 3 και 4 του Ν.3500/2006), και μάλιστα **χωρίς προηγούμενη ενημέρωση του θύματος** για την παρουσία του δράστη στο χώρο και **χωρίς να λαμβάνεται κανένα μέτρο για την προστασία του** κατά την προσέλευση ή αναχώρησή του από το Α.Τ.
- **ειδική κατάρτιση** των επαγγελματιών που θα διερευνούν τη δυνατότητα διαμεσολάβησης κατ' άρθρο 11, παρ. 1.
- δημιουργία **μηχανισμού που, μέσω διατομεακής συνεργασίας, θα επιτηρεί συστηματικά την ασφάλεια των θυμάτων**, θα παρακολουθεί την **τήρηση των όρων** ποινικής διαμεσολάβησης και θα **αναφέρει άμεσα τυχόν παραβιάσεις τους**.

Πρόβλεψη παροχής αποζημίωσης (όπως προστίθεται στο άρθρο 11.2.γ)

Να αφαιρεθεί από το συγκεκριμένο άρθρο καθώς **αποτελεί μέσο πειθαναγκασμού** των οικονομικά αδύναμων θυμάτων (ειδικά όσων έχουν παιδιά) **να αποδεχθούν την ποινική διαμεσολάβηση** ακόμα και εάν αυτό εκθέτει τα ανήλικα και ενήλικα θύματα σε μεγαλύτερο κίνδυνο.

Απαιτείται να προστεθεί νέο άρθρο για τη αποζημίωση στο ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄. «ΑΡΩΓΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ» που **θα αφορά όλα τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας** ανεξάρτητα από την οικονομική τους δυνατότητα και την οικονομική δυνατότητα του δράστη.

Προγράμματα για δράστες ενδοοικογενειακής βίας

Στο συμβουλευτικό-θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας **έχει προστεθεί ΔΙΑΖΕΥΚΤΙΚΑ πρόγραμμα απεξάρτησης** (άρθρο 11, παρ. 2.β.). Είναι γνωστό, ωστόσο, πως οι εξαρτήσεις (όπως και οι ψυχικές διαταραχές) **δεν έχουν αιτιώδη σχέση** με την άσκηση ενδοοικογενειακής βίας, δηλαδή δεν την προκαλούν. Ενδέχεται να αυξηθεί η επικινδυνότητα του δράστη ενδοοικογενειακής βίας όταν βρίσκεται υπό την επήρεια ουσίας αλλά μόνη η απεξάρτησή του δεν πρόκειται να οδηγήσει σε διακοπή της κακοποίησης. Επομένως, η υποχρέωση του δράστη να παρακολουθήσει πρόγραμμα απεξάρτησης **μπορεί να προβλεφθεί αλλά ΜΟΝΟ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΑ** στο ειδικό πρόγραμμα για δράστες.

Χρειάζεται επίσης να καθοριστεί **τι σημαίνει «υπαίτια μη ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης»** (άρθρο 13, παρ. 3) σε ότι αφορά την παρακολούθηση του συμβουλευτικού-θεραπευτικού προγράμματος αλλά και του προγράμματος απεξάρτησης εφόσον συμπεριληφθεί. Σε πολλές υποθέσεις οι δράστες δεν συμμετέχουν καθόλου σε πρόγραμμα, αργούν να προσέλθουν ή διακόπτουν τη συμμετοχή τους χωρίς να διακόπτεται η ποινική διαμεσολάβηση, και εικάζουμε πως αυτό συμβαίνει επειδή θεωρείται μη συμμετοχή από υπαιτιότητα του φορέα και όχι δική τους)

Επιπλέον, **κατ' εφαρμογή της κατεπείγουσας σύστασης της GREVIO** για την εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης στην Ελλάδα, σχετικά με το άρθρο 16 (**Προληπτική παρέμβαση και θεραπευτικά προγράμματα**) χρειάζεται:

- α) εις βάθος αξιολόγηση των προγραμμάτων ως προς το περιεχόμενό τους, τη διάρκεια, το ποσοστό δραστών που συμμετέχουν και που ολοκληρώνουν και την αποτελεσματικότητά τους
- β) επέκτασή τους ώστε να εφαρμόζονται και στους δράστες που δεν διαφεύγουν της ποινικής δίωξης μέσω ποινικής διαμεσολάβησης αλλά και στους φυλακισμένους και
- γ) ενημέρωση των θυμάτων και διασφάλιση πως οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ζητείται η συμμετοχή του δράστη στο πρόγραμμα δεν επηρεάζει αρνητικά το δικαίωμα τους σε αμερόληπτες και δίκαιες νομικές διαδικασίες,

Σημαντικότερο όλων και πιο επείγον είναι ότι πρέπει **να εγκατασταθεί ένα στιβαρό σύστημα επιτήρησης της ασφάλειας** των θυμάτων και των παιδιών τους κατά τη διάρκεια της υλοποίησης των προγραμμάτων δραστών

Ακολουθούν μεταφρασμένες οι Συστάσεις της GREVIO (παρ. **96** στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>)

Η GREVIO καλεί τις Ελληνικές Αρχές: (παράγραφος 96)

- α. να ενισχύσουν ουσιαστικά τη δυναμικότητα και την εμβέλεια των προγραμμάτων για τους δράστες, μεταξύ άλλων με την εφαρμογή προγραμμάτων σε ολόκληρη τη χώρα, την εισαγωγή τους σε χώρους κράτησης και τη διασφάλιση ότι ο αντίκτυπός τους αξιολογείται επαρκώς από ανεξάρτητες οντότητες,
- β. να λάβουν τα απαραίτητα νομοθετικά και άλλα μέτρα για την αύξηση του επιπέδου παρακολούθησης και του ποσοστού ολοκλήρωσης των προγραμμάτων δραστών που έχουν διαταχθεί από εισαγγελείς στο πλαίσιο του μηχανισμού διαμεσολάβησης

- γ. να αναπτύξουν κοινά ελάχιστα πρότυπα που θα εφαρμόζονται στα προγράμματα δράστών, ευθυγραμμισμένα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, ιδίως όσον αφορά την ανάγκη για μια προσέγγιση ευαίσθητη ως προς το φύλο και την αποδόμηση των έμφυλων στερεοτύπων, καθώς και την ανάγκη να εξασφαλιστεί η ασφάλεια των θυμάτων κατά τη διάρκεια της υλοποίησης των προγραμμάτων για τους δράστες,
- δ. να διασφαλίζουν ότι η αλληλεπίδραση μεταξύ των προγραμμάτων για τους δράστες και των ποινικών διαδικασιών δεν επηρεάζει αρνητικά το δικαίωμα των θυμάτων σε αμερόληπτες και δίκαιες νομικές διαδικασίες,
- ε. να διασφαλίζουν ότι τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας ενημερώνονται και προστατεύονται επαρκώς κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαμεσολάβησης και ότι τα ίδια και τα παιδιά τους είναι ασφαλή.

Αναδρομική επανεξέταση των υποθέσεων ανθρωποκτονίας γυναικών και παιδιών

Κατ' εφαρμογή δύο επείγουσών συστάσεων της GREVIO (παρ. 278 και 202 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>) για την «αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνου» (άρθρο 51 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης) και για την «επιμέλεια, δικαιώματα επίσκεψης και ασφάλεια» (άρθρο 31 της Σύμβασης)

προτείνουμε τη σύσταση Διαρκούς Διεπιστημονικής Ομάδας με τουλάχιστον τριετή θητεία και μέλη εκπροσώπους όλων των αρμόδιων Αρχών και Υπηρεσιών και Φορέων που ανήκουν στους Τομείς της Αστυνομίας, Δικαιοσύνης, Γενικών και Εξειδικευμένων Υπηρεσιών Υποστήριξης (συμπεριλαμβανομένων ΜΚΟ και Δημοτικών Υπηρεσιών).

Κατά το πρώτο έτος των εργασιών της η Ομάδα α) θα συντάξει τον Κανονισμό Λειτουργίας της, β) θα επεξεργαστεί και θα αποφασίσει τα κριτήρια με βάση τα οποία μια ανθρωποκτονία με δόλο (Άρθρο 299 ΠΚ) με θύμα γυναίκα θα χαρακτηρίζεται ως ανθρωποκτονία εξαιτίας του φύλου της, δηλαδή ως γυναικοκτονία και γ) θα σχεδιάσει και θα ελέγξει πιλοτικά ένα σύστημα για αναδρομική επανεξέταση κάθε γυναικοκτονίας (και άλλης ανθρωποκτονίας, συνδεδεμένης με γυναικοκτονία) και κάθε δολοφονίας παιδιού στο πλαίσιο ενδοοικογενειακής βίας και δ) θα καταρτίσει Τυποποιημένες Διαδικασίες Λειτουργίας του.

Σε ετήσια βάση θα επανεξετάζει όλες τις **γυναικοκτονίες** (τελεσμένες και απόπειρες) και κάθε **ανθρωποκτονία γυναίκας** που δεν έχει εξιχνιαστεί ως προς τον δράστη ή ως προς το κίνητρο. Στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, θα επανεξεταστεί και κάθε **ανθρωποκτονία παιδιού** (τελεσμένη ή απόπειρα). Τα μέλη, έχοντας υποχρέωση αυστηρής τήρησης του απορρήτου των πληροφοριών που έρχονται σε γνώση τους, και αναλόγως της ειδικότητάς τους θα έχουν απρόσκοπτη πρόσβαση σε κάθε είδους σχετικό έγγραφο, φάκελο, αρχείο ή άλλη πληροφορία (σε ψηφιακή ή άλλη μορφή) καθώς και δυνατότητα επικοινωνίας με μάρτυρες, μέλη της οικογένειας του θύματος και/ή του δράστη αλλά και με την ίδια την επιζώσα (στις απόπειρες) προκειμένου να συλλέξουν, εφόσον αυτά τα άτομα συναινούν, πληροφορίες που δεν έχουν καταγραφεί στους επίσημους φακέλους.

Έως τον Μάρτιο κάθε έτους, θα καταρτίζει και θα δημοσιοποιεί **Ετήσια Έκθεση** για το παρελθόν έτος μέσω της οποίας θα αξιολογείται κατά πόσο υπήρξαν κενά στη θεσμική ή/και δικαστική ανταπόκριση και κατά πόσο αυτά συνέβαλαν στη μοιραία έκβαση με στόχο να προληφθούν στο μέλλον και να καταστούν υπόλογοι, τόσο οι δράστες όσο και οι θεσμοί που έρχονται σε επαφή με τα θύματα και τους δράστες. Στη βάση των συμπερασμάτων της, θα εντοπίζονται οι παράγοντες κινδύνου, κενά, παραλείψεις και δυσλειτουργίες και θα διατυπώνονται **Συστάσεις για την εφαρμογή ή τροποποίηση συγκεκριμένων πολιτικών και πρακτικών**, με στόχο την βελτίωση της προστασίας άμεσων και έμμεσων θυμάτων και την πρόληψη της γυναικοκτονίας. Οι Συστάσεις θα έχουν απολύτως **δεσμευτικό χαρακτήρα** και θα τίθενται σε εφαρμογή (συμπεριλαμβανομένης τυχόν απαιτούμενης θεσμοθέτησης) το πολύ **εντός εξάμηνης προθεσμίας** από τη δημοσίευση της Έκθεσης. Στις αρμόδιες της θα έχει και την **παρακολούθηση της εφαρμογής** των Συστάσεών της.

Η 1^η Ετήσια Έκθεση θα αφορά στο έτος 2023 και, κατ' εξαίρεση, θα δημοσιευθεί έως το τέλος του 2024. Παράλληλα με τις εργασίες για τη σύνταξη των Ετήσιων Εκθέσεων της, η Ομάδα θα διερευνά όλες τις υποθέσεις προηγούμενων ετών προκειμένου να συνταχθεί μία ή περισσότερες **αναδρομικές Εκθέσεις**

που θα περιλαμβάνουν επανεξέταση όλων των υποθέσεων τουλάχιστον σε βάθος δεκαετίας (π.χ. 2013 – 2017 και 2018 - 2022).

Ακολουθούν μεταφρασμένες οι συστάσεις της GREVIO για τα **άρθρα 51 και 31** (παρ. **278 και 202**) στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>

Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνου (άρθρο 51)

Η GREVIO ενθαρρύνει έντονα τις Ελληνικές Αρχές να εισαγάγουν ένα σύστημα αναδρομικής επανεξέτασης των υποθέσεων δολοφονιών γυναικών εξαιτίας του φύλου τους και να αξιολογήσουν κατά πόσον κενά στη θεσμική ή/και δικαστική ανταπόκριση συνέβαλαν στη μοιραία έκβαση, με στόχο να προληφθούν στο μέλλον και να καταστούν υπόλογοι, τόσο οι δράστες όσο και οι θεσμοί που έρχονται σε επαφή με τα θύματα και τους δράστες. (παράγραφος 278)

Επιμέλεια, δικαιώματα επίσκεψης και ασφάλεια (άρθρο 31)

Η GREVIO ενθαρρύνει έντονα τις Ελληνικές Αρχές να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις της τρέχουσας δικαστικής πρακτικής λήψης αποφάσεων σχετικά με την επιμέλεια και τα δικαιώματα επίσκεψης στην ασφάλεια των γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και των παιδιών τους, συμπεριλαμβανομένων των συνδέσεων με τις έμφυλες δολοφονίες γυναικών και των παιδιών τους, να αναλύσουν τη σχετική νομολογία και να συλλέξουν δεδομένα σχετικά με τη χρήση που κάνουν οι δικαστές για τον περιορισμό ή την αφαίρεση των γονικών δικαιωμάτων ή των δικαιωμάτων επίσκεψης στο πλαίσιο της ενδοοικογενειακής βίας. (παράγραφος 202)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟ ΚΩΔΙΚΑ – ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ Ν. 4619/2019

1. Πρόσθεση του «βιολογικού φύλου» στα εγκλήματα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά και τη διέγερσή τους
2. Νομικός ορισμός για όλα τα εγκλήματα σεξουαλικής βίας στη βάση της ελεύθερα δοθείσας συναίνεσης
3. Επιβαρυντικές περιστάσεις

Πρόσθεση του «βιολογικού φύλου» στα εγκλήματα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά, στη διέγερση σε διάπραξη εγκλημάτων, βιαιοπραγίες ή διχόνοια, στην επιλογή θυμάτων βασανιστηρίων, στην υποκίνηση βίας ή μίσους και στη δημόσια επιδοκιμασία ή άρνηση εγκλημάτων

Κατ' εφαρμογή της επείγουσας σύστασης της GREVIO (παρ. 231 - 236 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>), για την εφαρμογή της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης στην Ελλάδα, να προστεθεί το «βιολογικό φύλο» στους παράγοντες που περιλαμβάνουν τα άρθρα του Ποινικού Κώδικα 82Α, 184, παρ. 2, και 137Α παρ. 2, και στους Νόμους 927/1979 (άρθρο 1, παρ. 1 και άρθρο 2, παρ. 1) και 4779/2021 (άρθρο 8), τα οποία θα διαμορφωθούν ως εξής:

A. Έγκλημα με ρατσιστικά χαρακτηριστικά - Τροποποίηση άρθρου 82Α Ποινικού Κώδικα

Εάν έχει τελεστεί έγκλημα κατά παθόντος, η επιλογή του οποίου έγινε λόγω του βιολογικού φύλου των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, το πλαίσιο ποινής διαμορφώνεται ως εξής:»

B. Διέγερση σε διάπραξη εγκλημάτων, βιαιοπραγίες ή διχόνοια - Τροποποίηση άρθρου 184 Ποινικού Κώδικα

2. Με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου αν με αυτήν επιχειρείται η τέλεση βιαιοπραγιών κατά ομάδας ή προσώπου που προσδιορίζεται με βάση το βιολογικό φύλο, τα χαρακτηριστικά της φυλής, το χρώμα, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, τις γενεαλογικές καταβολές, τη θρησκεία, την αναπηρία, το γενετήσιο προσανατολισμό, την ταυτότητα ή τα χαρακτηριστικά φύλου. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζεται το άρθρο 82 Α.

Γ. Βασανιστήρια - Τροποποίηση άρθρου 137Α Ποινικού Κώδικα

2. Με την ίδια ποινή τιμωρούνται τα βασανιστήρια τα οποία τελούνται από τα πρόσωπα και υπό τις περιστάσεις που προβλέπει η προηγούμενη παράγραφος ακόμη και χωρίς τον αναφερόμενο σε αυτή σκοπό, εφόσον η επιλογή του παθόντος γίνεται λόγω του βιολογικού φύλου, των χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζεται το άρθρο 82 Α.

Δ. Απαγόρευση υποκίνησης σε βία ή μίσος - Τροποποίηση άρθρου 8 του Ν.4779/2021 [Άρθρο 6 της Οδηγίας (ΕΕ) 2010/13]

Οι υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων δεν πρέπει να εμπεριέχουν υποκίνηση σε βία ή μίσος εναντίον ομάδας ανθρώπων ή μέλους ομάδας που προσδιορίζεται με βάση το βιολογικό φύλο, τα χαρακτηριστικά της φυλής, το χρώμα, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, τις γενεαλογικές καταβολές, τη θρησκεία, την αναπηρία, τον γενετήσιο προσανατολισμό, την ταυτότητα ή τα χαρακτηριστικά φύλου.

Ε1. Δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους - Τροποποίηση άρθρου 1 του Ν.927/1979 (όπως τροποπ. με το άρ. 1 του Ν.4285/2014)

1. Οποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, υποκινεί, προκαλεί, διεγείρει ή προτρέπει σε πράξεις ή ενέργειες που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις, μίσος ή βία κατά προσώπου ή ομάδας προσώπων, που προσδιορίζονται με βάση το βιολογικό φύλο, τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου, χαρακτηριστικά φύλου ή την αναπηρία, κατά τρόπο που εκθέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή ενέχει απειλή για τη ζωή, την ελευθερία ή τη σωματική ακεραιότητα των ως άνω προσώπων, τιμωρείται με φυλάκιση τριών (3) μηνών έως τριών (3) ετών και με χρηματική ποινή πέντε έως είκοσι χιλιάδων (5.000 - 20.000) ευρώ.

Ε2. Δημόσια επιδοκιμασία ή άρνηση εγκλημάτων - Τροποποίηση άρθρου 2 του Ν.927/1979 (όπως τροποπ. με το άρ. 2 του Ν.4285/2014)

1. Οποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, επιδοκιμάζει, ευτελίζει ή κακόβουλα αρνείται την ύπαρξη ή τη σοβαρότητα εγκλημάτων γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού που έχουν αναγνωριστεί με αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων ή της Βουλής των Ελλήνων και η συμπεριφορά αυτή στρέφεται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους της που προσδιορίζεται με βάση το βιολογικό φύλο, τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου χαρακτηριστικά φύλου ή την αναπηρία, όταν η συμπεριφορά αυτή εκδηλώνεται κατά τρόπο που μπορεί να υποκινήσει βία ή μίσος ή ενέχει απειλητικό ή υβριστικό χαρακτήρα κατά μίας τέτοιας ομάδας ή μέλους της, τιμωρείται με τις ποινές της παραγράφου 1 του προηγούμενου άρθρου.

Τροποποίηση του νομικού ορισμού για όλα τα εγκλήματα σεξουαλικής βίας στη βάση της ελεύθερα δοθείσας συναίνεσης

Κατ' εφαρμογή της επείγουσας σύστασης της GREVIO για την εφαρμογή του άρθρου 36 (σεξουαλική βία, συμπεριλαμβανομένου του βιασμού) της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης στην Ελλάδα, **χρειάζεται να τροποποιηθούν οι νομικοί ορισμοί του βιασμού και κάθε άλλης μορφής σεξουαλικής βίας ώστε να βασίζονται αποκλειστικά στην απουσία ελεύθερα δοθείσας συναίνεσης και όχι στη χρήση βίας.**

Επιπλέον, η GREVIO **ζητά κατεπειγόντως** τη δημιουργία κατευθυντήριων γραμμών και την κατάρτιση όλων των επαγγελματιών του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.

Ακολουθούν μεταφρασμένες οι Συστάσεις (παρ. 218-219 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>)

Η GREVIO ενθαρρύνει έντονα τις Ελληνικές Αρχές να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών μέτρων, για: (παράγραφος 218)

- α. να βελτιώσουν περαιτέρω τη νομοθεσία που διέπει τα αδικήματα σεξουαλικής βίας με σκοπό την άρση των εναπομεινάντων εμποδίων που περιορίζουν την αποτελεσματικότητα του ορισμού του βιασμού που βασίζεται στην έννοια της ελεύθερα δοθείσας συναίνεσης,
- β. να διασφαλίζουν τις κατάλληλες κυρώσεις για όλες τις πράξεις σεξουαλικής φύσης που διαπράττονται χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος, ακόμη και όταν το θύμα δεν αντιστέκεται και όταν οι περιστάσεις της υπόθεσης αποκλείουν την έγκυρη συγκατάθεση.

Επιπλέον, η GREVIO καλεί τις Ελληνικές Αρχές να εισαγάγουν εκπαίδευση και κατευθυντήριες γραμμές για όλες/-ους τις/τους αρμόδιες/-ους επαγγελματίες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, προκειμένου: (παράγραφος 219)

- α. να διασφαλίζεται μια κοινή κατανόηση του βιασμού και της σεξουαλικής βίας ως αδικήματα που βασίζονται στην απουσία συναίνεσης και όχι στη χρήση βίας,
- β. να διασφαλίζονται οι κατάλληλες κυρώσεις για όλες τις σεξουαλικές πράξεις που διαπράττονται χωρίς τη συναίνεση του θύματος, ανεξάρτητα από τα προσωπικά χαρακτηριστικά του.

Επιβαρυντικές Περιστάσεις

Κατ' εφαρμογή της επείγουσας σύστασης της GREVIO (παρ. 241 στο: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/greece>) για την εφαρμογή του άρθρου 46 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης στην Ελλάδα, **χρειάζεται να ενσωματωθούν** στο Ποινικό Δίκαιο όλες οι επιβαρυντικές περιστάσεις που απαριθμούνται στο συγκεκριμένο άρθρο και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα που θα διασφαλίσουν ότι **εφαρμόζονται αποτελεσματικά** από τη δικαιοσύνη.

Ακολουθεί το Άρθρο 46 του Ν.4531/2018

Άρθρο 46-Επιβαρυντικές περιστάσεις

Τα Μέρη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ακόλουθες περιστάσεις, στον βαθμό που δεν αποτελούν ήδη μέρος των στοιχείων της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, δύνανται, σύμφωνα προς τις συναφείς διατάξεις της εσωτερικής νομοθεσίας, να ληφθούν υπόψη ως επιβαρυντικές περιστάσεις για τον προσδιορισμό της ποινής αναφορικά με τα αδικήματα που θεσπίζονται με την παρούσα Σύμβαση:

- α. το αδίκημα διαπράχθηκε κατά του πρώην ή του νυν συζύγου ή συντρόφου, όπως διαλαμβάνεται στην εθνική νομοθεσία, από μέλος της οικογένειας, από άτομο που συμβιώνει με το θύμα ή άτομο που έχει προβεί σε κατάχρηση της εξουσίας του,
- β. το αδίκημα ή τα συναφή αδικήματα διαπράχθηκαν κατ' εξακολούθηση,
- γ. το αδίκημα διαπράχθηκε εναντίον ατόμου το οποίο είχε καταστεί ευάλωτο συνεπεία ειδικών συνθηκών,
- δ. το αδίκημα διαπράχθηκε σε βάρος ή ενώπιον παιδιού,
- ε. το αδίκημα διαπράχθηκε από δύο ή περισσότερα άτομα ενεργώντας από κοινού,
- στ. το αδίκημα συνοδεύτηκε από ακραία επίπεδα βίας ή του αδικήματος προηγήθηκαν ακραία επίπεδα βίας,
- ζ. το αδίκημα διαπράχθηκε με την χρήση ή υπό την απειλή όπλου,
- η. το αδίκημα είχε ως αποτέλεσμα σοβαρή σωματική ή ψυχολογική βλάβη στο θύμα,
- θ. ο δράστης είχε καταδικαστεί προηγουμένως για αδικήματα παρόμοιας φύσεως.